

АДРІАНА СКОРИК

ORCID iD: 0000-0002-4158-8352

доктор мистецтвознавства,
професор, проректор з наукової роботи
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
(Київ, Україна)
adaskor@ukr.net

ПОЛІВАРІАТИВНІСТЬ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС» У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ПРОСТОРІ

Розглянуто медіа-простір як інформаційно-комунікаційну систему створення нової реальності (гіперреальності), якій властива своя мова, знаки, символи, коди, що виконують поліфункціональну роль у процесі своєї репрезентації та завдяки швидкісному розповсюдженню інформації сприяють самоідентифікації і соціалізації певного культурного середовища, формуванню суспільної свідомості особистостей, їх ціннісного досвіду. З'ясовано, що у глобальному медіа-просторі комунікація набуває рис рушійної сили, яка не лише творить цінності та спонукає до їх розвитку, а й формує культуру людства. Висвітлено сутність поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі» з визначенням детермінант, зумовлюючих його поліваріативну інтерпретацію. Наголошено на обов'язковій наявності у культурологічному дискурсі «мови в мові», яка можлива лише в межах комунікативних актів у процесі «живого» діалогу, перетинаючи кордони між «своїм» та «чужим». Проаналізовано досвід «перетину кордонів» у контексті означеного феномену як акту трансгресії з виходом за межі, коли зникає розуміння базових ціннісних орієнтирів та смислів традиційного культурного життя. Охарактеризовано транскультурні, інтегративні, комунікативні, діалогічні та інші провідні ознаки поліваріативності інтерпретації поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі». Описано основні функції культурологічного дискурсу (інформативну, комунікативну, інтермедіальну, аксіологічну, ідеологічну, розважальну, інтеграційну та соціально-адаптаційну), які припускають і навіть вимагають від дискурсивних практик взаємопов'язаності або виключення таких практик, віддзеркалюючи специфіку соціокультурного процесу. Доведено, що кожна інтерпретація поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі» спрямовує акценти на певні ціннісні орієнтири одиничного і унікального з визнанням індивідуальних відмінностей та їх значущості у представленому варіанті означеного феномену.

Ключові слова: культура, культурологічний дискурс, медіа-простір, самоідентифікація, соціалізація, ціннісні орієнтири.

Постановка проблеми... В умовах популяризації актуальних форм економічних, політичних, культурних зв'язків та засобів масової комунікації світова художня культура початку ХХІ століття свідчить про зародження нової

цивілізації. Глобалізаційні процеси сьогодення дають нагоду представити сучасні інформаційні потоки не лише в якості інформативних джерел, а й розглянути їх як різновид художньої творчості у полі культури нового тисячоліття. На постіндустріальному етапі розвитку цивілізації відносини між засобами медіа і буттям культури щільно поєднані, їх важко відокремити, а це породжує різну інтерпретацію поняття «дискурс» у сучасному медіа-просторі.

Категорія «дискурс» являє собою явище проміжного характеру між промовою і спілкуванням, а також мовною поведінкою та фіксованим текстом. Наприкінці ХХ століття у вивченні дискурсу остаточно затвердився комунікативний підхід, який спирається не тільки на створення нового категоріально апарату, а й на усвідомлення змісту існуючих термінів. Феномен «дискурс» став розумітися як складне комунікативне явище, котре, окрім тексту, включає також низку позалінгвістичних факторів (установок, думок адресатів, самооцінку і оцінку іншого тощо). Саме тому актуалізується потреба у спрямуванні теоретичних пошуків на осмислення динаміки культури та певних її феноменів, зокрема на вивчення мінливих форм інтерпретації поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі».

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Різноманітні енциклопедичні словники й довідники, монографічні праці й наукові дослідження надають численні взаємодоповнюючі визначення поняття «дискурс» в сучасній гуманітаристиці. Першим поняття «дискурс» як певну дефініцію в наукову дискусію увів Ролан Барт, який зазначив, що «... надалі під словами “мова”, “дискурс”, “слово” і тому подібними буде матися на увазі будь-яка значуща одиниця або утворення, чи то вербальне, або ж візуальне; фотографія буде розглядатися як мова, на рівні із газетною статтею; навіть самі речі можуть стати промовою, якщо вони що-небудь означають» (1989, с. 74). Започаткував «наукову моду» на дискурс Г. Маркузе, оперуючи цією дефініцією в своїй роботі «Ерос і цивілізація. Одновимірна людина» (2003). Посилаючись на авторитет Р. Барта, Г. Маркузе використовує саме його концепцію та інтерпретацію дискурсу. Після того, як книга Г. Маркузе

отримала світову популярність, дискурс стає найбільш поширеним поняттям у наукових теоріях. Разом з тим, у процесі розвитку цивілізації концепція дискурсу Р. Барта та Г. Маркузе була повністю поглинена ідеями ідеологічності формацій Л. Альтюссера (Althusser, 1971) та теорією дискурсивності формацій М. Фуко (2003), де поняття «дискурс» характеризується як сукупність висловлювань, котрі підкорюються тій самій системі формування.

Відомий німецький філософ, соціолог, представник нової генерації «франкфуртської школи» Ю. Габермас багаторазово підкреслював факт співвідношення або ж перетинання філософського розуміння феномену «дискурс» із його етичним та естетичним навантаженням. За його переконаннями, дискурс конституюється комунікацією. В цьому контексті найбільший інтерес викликає соціальний аспект дискурсу, а також взаємозв'язок «дискурс — суспільство», який був розглянутий Ю. Габермасом в межах соціально-комунікативного підходу. Мислитель виокремлює п'ять видів дискурсу, які реалізуються в комунікації залежно від ситуації, а саме:

- теоретичний, що організовується на основі когнітивних та інструментальних механізмів;
- практичний, що пов'язується з морально-практичними покладаннями і спирається на визначення правильності та норми дії;
- дискурс у формі естетичної критики, який є оціночним за своєю природою і конструється на основі співвіднесення з ціннісними стандартами;
- дискурс у формі терапевтичної критики, основною характеристикою якого є виразність, правдоподібність виразів;
- дискурс самовираження і самопояснення, який визначається досягненням зрозумілості того, що висловлюється, і ґрунтується на правильності сформованості символічних структур (Habermas, 1996).

Ведучи свою історію від часів Античності, означене поняття займає позицію одного з найважливіших концептів сучасного мислення. Саме тому К. Апель (2009), К. Гуменюк (2001), Ф. Джеймісон (2000), О. Козаренко (2000), А. Кондрико (2011), І. Чудовська-Кандиба (2008) та ряд інших культурологів

розглядають дискурс як класичний тип раціональності практичного мислення, яке послідовно переходить від одного дискретного кроку до іншого, та його розгортання у поняттях і судженнях — на противагу інтуїтивному охопленню цілого до його частин. На їх думку, у структуралізмі постмодернізму дискурс означає вираження «історично позасвідомої» ментальності, що віддзеркалюється у взаємозалежній цілісності мови та тексту.

Отже, сучасне розуміння сутності поняття «дискурс» набуває транскультурного характеру, всепроникливості в усі сфери буття та буттєвості. У межах дослідницької парадигми дискурсу масмедіа працюють філософи, соціологи, філологи, культурологи й мистецтвознавці, що надало змогу науковцям засвідчити наявність клінічного дискурсу, психіатричного дискурсу, економічного дискурсу, культурологічного дискурсу, дискурсу природної історії тощо. Зводячи діяльність людей до їхніх мовних (тобто дискурсивних) практик, вони дійшли висновку: кожна галузь науки має свій дискурс, який постає у вигляді не тільки специфічної для неї «форми знання» (понятійного апарату з тезаурусними взаємозв'язками), а й поліваріативності інтерпретацій власної сутності в залежності від комунікативної ситуації. Саме це у поєднанні з вимогами соціокультурних умов нового тисячоліття до естетичних та прагматичних функцій риторики комунікатора спрямовує наукові пошуки на розкриття поліваріативної інтерпретації поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі».

Мета дослідження полягає у висвітленні сутності поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі» з визначенням детермінант, зумовлюючих його поліваріативну інтерпретацію. Досягнення мети вимагало вирішення певних **завдань**, а саме:

- 1) розглянути інформаційно-комунікаційну систему сучасного медіа-простору;
- 2) обґрунтувати зміст поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі»;
- 3) висвітлити детермінанти, які зумовлюють поліваріативну

інтерпретацію поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа - просторі».

Виклад основного матеріалу дослідження... Сьогодні вкрай важливо розібратися в тих процесах, якими живе людство і що містить в собі поняття «культура ХХІ століття». Зрештою, що являє собою художня культура у контексті сучасного медіа-простору? Докорінна трансформація сучасного світу все більше ускладнюється, набуваючи нового змісту та смислів, а художня культура потребує новітньої мови, за допомогою якої сфера значень самої культури постає розпізнаваною і значущою в глобальному медіа-просторі.

Упродовж останніх десятиліть минулого і початку нового століть спостерігається безупинне зростання ролі медіа в культурі та їхнього значення у глобалізованому світі. Дослідження медіа-простору з очевидністю розгортає логіку роботи по шляху виокремлення проблеми буттєвості глобального телекомунікаційного простору у полі сучасної культури. Нині телекомунікація і, власне, телебачення не лише тотально впливають на життя людини і суспільства, не лише змінюють, а й формують культуру людства. Саме вони сприяють організації глобального культурного простору, де вся система культури адаптується до нього засобами телекомунікації. Завдяки останньому відбувається розширення та інтенсифікація спілкування, і, зрештою, інтеграція культур.

Сучасне гуманітарне знання лише нещодавно «усвідомило» щільність поєднання відносин між засобами медіа і буттям культури. Тому й постала необхідність всебічного дослідження сучасної художньої культури саме як медіакультури, тим більше, що сьогодні один з найпотужніших феноменів медіа-простору — телекомунікація, — набуваючи естетичних цінностей, перетворюється на новий вид мистецтва. Як складова сучасної художньої культури, мистецтво телекомунікації актуалізує власну ідейну передачу, трансформує різні значення й сенси і пристосовується до мінливих культурних обставин, не відмовляючись при цьому від укорінених культурних архетипів та художніх зразків. «Медіа» — це не лише засоби для передачі інформації, а й

певне середовище, в якому «викристалізуються», естетизуються і транслуються культурні цінності, втілюючись в окремому феномені. Поняття «медіа» та його поширення в культурологічній теорії минулого століття пов'язані з появою засобів масової інформації і, звісно ж, з поняттям «інформаційна революція». Відомо, що, за теорією М. Маклюєна, сьогодні світ переживає епоху четвертої інформаційної революції. Історія медіакультури нараховує чотири епохи, а саме:

- 1) епоха дописьмового варварства;
- 2) тисячоліття фонетичного письма;
- 3) «Гутенбергова галактика» — п'ять сотень років друкарської техніки;
- 4) «Галактика Марконі» — сучасна електронна цивілізація (1987).

В міру розвитку гуманітарного знання склалися різноманітні дискурси, які створювали уявлення про культуру у певні історико-культурні часи. Особливої пріоритетності це поняття набуває у проблемному полі досліджень культурологічного характеру. Тут дискурс опиняється у фокусі уваги, переживаючи свого роду ренесанс значущості. Саме тому поняття «дискурс» інтерпретується як суттєва складова соціокультурної взаємодії. Водночас, культурологічний дискурс конституюється як дискурс знання про культуру в сукупності її цілісних історичних форм. Він реконструює культурний універсуум («картину світу»), що визначає цілісне світосприйняття людини конкретної історичної епохи. Починаючи з другої половини ХХ століття «культурологізація» гуманітарних наук стає все більш очевидною, тому сьогодні практично до кожного помітного, значущого у галузі гуманітарних наук імені можна додати саме визначення «культуролог».

Втім, культурологічний дискурс виник не так давно. Це пов'язано, перш за все, з нещодавнім виникненням культурології як самостійної науки, яка поєднує в собі філософський, етичний, естетичний, психологічний, лінгвістичний, релігійний, політичний, мистецтвознавчий, інформаційний дискурси тощо. За своєю суттю культурологічний дискурс (саме культурологічний дискурс в сучасному медіа-просторі) — це гра дискурсів, які

перемішуються, вступають у діалог, ігнорують або виключають один одного, тим самим виступаючи одночасно і засобом, і результатом конгломерату знань.

Отже можна стверджувати, що важливою ознакою культурологічного дискурсу в сучасному медіа-просторі є можливість висвітлення нового інтегративного знання як риси доби постмодернізму. Окрім інтегративності, до нього слід віднести, по-перше, комунікативність, оскільки всі факти культури вписуються у контекст певних дискурсивних практик, а отже — це не лише сукупність певних знаків (Фуко, 2003), а по-друге — діалогічність, яка припускає і навіть вимагає від дискурсивних практик взаємопов'язаності або ж виключення таких практик. Культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі залучає до діалогу між «своїм» та «чужим», до аналізу світорозуміння та світовідчуття на рівні охоплення чужої мови (у широкому сенсі її розуміння). Саме тому поняття «культурологічний дискурс» в сучасному медіа-просторі можна інтерпретувати як «мова в мові», котра не є можливою поза комунікативними актами (між суб'єктом та об'єктом, мовами, текстами). Таким чином, можна стверджувати, що комунікативність сучасного культурологічного дискурсу в медіа-просторі завжди існує поруч із «живим» діалогом. Крім того, перетин кордонів між «своїм» та «чужим» є актом трансгресії, виходом за межі, коли зникає розуміння базових ціннісних орієнтирів та смислів традиційного культурного життя (Фуко, 2003).

Культурологічний дискурс» в сучасному медіа-просторі все більше набуває транскультурних рис, маючи своєю метою всепроникливість даного феномену в усі сфери буття та буттєвості. Транскультурні тенденції до дискурсивності в масмедійному знанні яскраво свідчать про глобалізаційні процеси, які відбуваються у сучасному культурному просторі, про інтенсифікацію взаємодії культур та субкультур, що має найважливіше значення для можливості застосування ідей інших гуманітарних дисциплін у сфері медіакультури, про сучасні масмедіа як соціокультурний інститут.

У сучасному культурознавстві приділяється увага появі так званих «нових» медіа, новітньому медіамистецтву, їх швидкоплинності та

трансформаціям. У свою чергу, їх поява зумовлена шаленим розвитком інноваційних технологій, інформаційно-технологічних (цифрових) каналів, які завдяки своїй швидкості та впливовості створюють майже неконтрольовану ситуацію виникнення все нових і нових засобів масової комунікації у глобалізованому медіакультурному просторі.

Медіакультура виконує особливу посередницьку функцію «інтегратора» нового медіасередовища між владою і суспільством, соціумом і особистістю. Вона є чинником значного впливу на суспільство в цілому та, зокрема, на політичну ситуацію країни. Велику роль у цьому відіграє її комунікативна функція, яка, з одного боку, надає медіакультурі здатності до акумуляції сил та інформованості великої кількості людей одночасно, а з іншого — до використання цієї громадськості державою, котра часто застосовує будь-яку інформацію в якості ідеологічного інструменту. В цьому контексті комп'ютер та Інтернет виступають найпотужнішими факторами розвитку медіакультури, оскільки дозволяють охопити весь інформаційний світ та вступити в контакт з будь-яким джерелом інформації. Створення соціальних мереж, їх функціонал є продуктивним засобом для будь-якої соціальної активності та колективної діяльності.

Вкрай важливою для послідовного розкриття детермінант, що зумовлюють поліваріативну інтерпретацію поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі» постає концепція «другого приходу Буття стосовно культури» Ж. Дельоза. На думку вченого, Буття «представляється» двічі: перший раз стосовно метафізики, другий — стосовно техніки, що ознаменувала перехід у зовсім інший простір і час та стала знаковим явищем нашої реальності. Світ визначеності, за законами якого розвивалися соціокультурні спільноти, поступився місцем світу технологічності, інформативності, комунікативності та необмеженої свободи у контексті семіотики техногенного поля культури (1996). Дійсно, культура загалом і художня — зокрема, виконуючи роль формуючого фактора стосовно буття, на початку нового століття і тисячоліття стикається з технократичним характером

сучасного світу. Традиційно представники світу творчості намагалися тримати дистанцію відносно техніки, сприймаючи її як засіб автоматизації духу та творчого процесу. Втім, з середини 80-х років минулого століття з'явилася позиція, згідно якої відродженню духовності сприяють інформаційні технології, що постають принципово новою сферою техніки. Більше того, своїм могутнім впливом вони формують те, що М. Кастельс назвав «реальною віртуальністю» (2007). У зв'язку з цим радикально змінилося ставлення творчого світу до світу техніки. Теоретики постмодерну стверджують, що сучасний художник має навчитися переборювати «демонізацію машини». Разом з тим, все більш розповсюдженою стає думка стосовно нової культури як простору створення альтернативи традиційній духовності. Цей культурний простір пов'язаний з виникненням нового символічного ряду, носіями якого стають засоби масової комунікації, а точніше мультимедійні структури. На жаль, у цьому річищі виникає багато небезпечних та загрозливих тенденцій, зокрема, проблема «спокуси», яка, за Ж. Бодріаром, постає «диявольським хитруванням» з чаклунськими чи приворотними цілями, тобто спокусою зла (2004).

Слід відзначити, що інформація обумовлює розвиток культури, а комунікації стають одним із факторів розвитку суспільства, тим джерелом, що створює та об'єднує нове громадянське суспільство. Негативні тенденції глобалізації — уніфікація, стандартизація, нівелювання цінностей, втрата суб'єктивної ідентичності, загальне спрощення культурних змістів, стимуляція розповсюдження масової культури, «розмитість» єдності суспільства, невизначеність цінностей моралі — викликають занепокоєння з цього приводу. Все це сприяє пошуку особистістю новизни. Суспільство вибудовує нову модель міжособистісного спілкування, виникає нова роль медіакультури в конструюванні колективної та власної ідентичності, а особливо — національної ідентичності. Варто зазначити, що наймасовішими і всеохоплюючими дискурсами для трансляції групових ідентичностей виступає освітня практика, а також політичний дискурс, який створює механізми для втілення ідентичності

в соціальну реальність.

В означеному контексті вважається недоречним використання слова «віртуальний» («фальшування ідентичності», «конструювання бажаної ідентичності») щодо ідентичності в соціальних мережах Інтернету, адже залучення інформаційних технологій здатне абсолютно змінити саме уявлення про ідентичність. Кожна окрема ідентичність в Інтернет-просторі, хоча і є розміщеною у віртуальній реальності, має достатньо реальні характеристики та наслідки в соціумі.

Важливим для послідовного розкриття детермінант, що зумовлюють поліваріативну інтерпретацію поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі», є звернення до мережевого «тролінгу», який пов'язується з терміном «комунікативна поведінка». Така поведінка притаманна певній групі людей (існують різні особливості комунікативної поведінки, які властиві і малим спільнотам, і великим формуванням). «Тролінг» як продукт мережевого простору з яскраво вираженим провокаційним характером формується на основі суперечливих повідомлень. Феномен тролінгу в глобальному інформаційному просторі є особливою формою комунікації. Він є як механізмом політизації, так і механізмом «накручування» в різних сферах культурного життя. Саме тому вважається, що однією із головних функцій тролінгу виступає маніпулювання свідомістю людей, їх контролювання. Засобами тролінгу розповсюджується «викривлена» інформація в масмедійних комунікаційних системах. Тенденція до насилля, тиску політичної пропаганди пов'язується із інформаційною та культурною травмами споживачів інформації, що постає перешкодою для глибинного осягнення об'єктів та «викидає» людей на рівень зовнішніх подразнень. Суб'єкт стає нездатним на свідому і вільну діяльність. Реальність не існує в об'єктивності емпіризму — вона постає продуктом медіадискурсу, який кодує її, трансформуючи на ідеологію. Заради адекватного сприйняття медіаповідомлень, суб'єкт має навчитися декодувати продукти медіа, розуміти систему виражальних засобів сучасного медіамистецтва.

Розуміння ролі масмедіа, зокрема, соціальних мереж в комунікаційних системах сучасного суспільства визначається глобальними процесами, адже медіакомунікації є тим соціальним стрижнем, в якому взаємодіють міжлюдські стосунки, технологічні відкриття, політичні заходи та культурні прагнення. Входячи у соціокультурний простір, новітні медіатехнології долають традиційні рамки усвідомлення цінностей життя і одночасно змінюють основи культури. Швидкий крок до глобалізації успішно зміщує акценти у культурологічних процесах. Традиційність напрямків успішно змістилася у бік модернізованості новоутворених багатоланкових культурних течій. Культурна еволюція та інформаційні технології стимулюють міжкультурні відмінності. Усіляка глобальність ґрунтується на яскравому «мікро»-прояві, що призводить до концентрації суміші культур, її поліетнічності та різномайття. Саме це спричиняє конвенційні уявлення про культуру і дозволяє позиціонувати явище глобалізації у контексті діяльності інформаційної культури як системи залучення локальних процесів до масштабного творення самих процесів глобалізації.

Отже, симбіоз інформаційної культури і глобалізаційних процесів суспільства несе у собі подвійний суспільний прес, з якого можна здобути як лінійну схему масштабного процесу «плюсів», так і уразливість деяких явищ для окремих соціальних груп.

Висновки.

1. Медіа-простору як інформаційно-комунікаційній системі створення нової реальності (точніше — гіперреальності) властива своя мова, знаки, символи, коди, що виконують поліфункціональну роль у процесі власної репрезентації та завдяки швидкісному розповсюдженню інформації сприяють самоідентифікації й соціалізації певного культурного середовища, формуванню суспільної свідомості особистостей, їх ціннісного досвіду. У глобальному медіа-просторі комунікація набуває рис рушійної сили, яка не лише творить цінності та спонукає до їх розвитку, а й формує культуру людства. Цей «виклик» сучасності затребував саме культурологічної «відповіді», адже

культурологія — наука розімкнених кордонів, що постає інтегратором якісно нового уявлення про людину та її можливості.

2. Культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі є соціокультурним феноменом. Його можна охарактеризувати як «мова в мові», яка можлива лише в межах комунікативних актів, що завжди відбуваються завдяки «живим» діалогам, перетинаючи кордони між «своїм» та «чужим». Досвід «перетину кордонів» у контексті означеного феномену є актом трансгресії, виходом за межі, коли зникає розуміння базових ціннісних орієнтирів та смислів традиційного культурного життя.

3. Поліваріативність інтерпретації поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі» зумовлюється наявністю різних провідних ознак (транскультурності, інтегративності, комунікативності, діалогічності тощо) та їх функцій (інформативної, комунікативної, інтермедіальної, аксіологічної, ідеологічної, розважальної, інтеграційної, соціально-адаптаційної тощо), які припускають і навіть вимагають від дискурсивних практик взаємопов'язаності або виключення таких практик, віддзеркалюючи специфіку соціокультурного процесу. Кожна інтерпретація поняття «культурологічний дискурс у сучасному медіа-просторі» спрямовує акценти на певні ціннісні орієнтири одиничного і унікального з визнанням індивідуальних відмінностей та їх значущості у представленому варіанті означеного феномену.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі будуть скеровані на розгляд сучасного ракурсу культурологічного дискурсу, спрямованого на динамічні процеси зміщення акцентів із всезагального, що представляє аналіз єдності культур, на цінність одиничного з урахуванням характерних рис епохи глобалізації — подолання поділу на високе та низьке мистецтво, орієнтування на масову аудиторію і невербальну комунікацію, компілятивність, вторинність, гібридність тощо.

Список використаної літератури і джерел

1. Апель, К.-О., 2009. *Дискурс і відповідальність: проблема переходу до постконвенціональної моралі*. Переклад з німецької В. Купліна. Київ: Дух і Літера.
2. Барт, Р., 1989. Мифологии. В кн. Г. К. Косикова, общ. ред. и вступ. ст. *Избранные работы: Семиотика. Поэтика*. Москва: Прогресс, сс. 45–130.

3. Гуменюк, Т. К., 2001. Трансформація свідомості і постмодерновий світ. *Актуальні філософські і культурологічні проблеми сучасності*, VI (ч. I), сс. 85–89.
4. Дельоз, Ж. та Гваттари, Ф., 1996. *Капіталізм і шизофренія. Анти-Едип*. Київ: Карме-Сінто.
5. Джеймісон, Ф., 2000. Постмодернізм і суспільство споживання. *Глобалізація, Європейський Союз та Україна: Незалежний культурологічний часопис «І»*, 19, [online]. Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/jameson.htm>. [дата звернення: 06.01.2022].
6. Кастельс, М., 2007. *Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу та суспільства*. Київ: Ваклер.
7. Козаренко, О., 2000. *Феномен української національної музичної мови*. Львів: Наукове Товариство ім. Шевченка.
8. Кондрико, А. А., 2011. Сучасні концепції поняттєвої інтерпретації «дискурсу» в соціальній комунікації. Соціальна комунікація і стратегії її розвитку. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского*, 24(63), ч 1, сс. 152–156.
9. Маклюэн, М., 1987. Телевидение. Робкий гигант. *Телевидение вчера, сегодня, завтра*, 7, сс. 7–18.
10. Маркузе, Г., 2003. *Эрос и цивилизация. Одномерный человек: Исследования идеологии развитого индустриального общества*. Перевод с английского А. А. Юдиной. Москва: АСТ.
11. Фуко, М., 2003. *Археологія знання*. Переклад з французької В. Шовкуна. Київ: Вид-тво Соломії Павличко «Основи».
12. Чудовська-Кандиба, І., 2008. Вернісаж нарисів глобалізації в українському соціальному дискурсі. У кн. М. Фезерстоун, С. Леш, Р. Робертсон, ред. *Глобальні модерності*. Київ: Ніка-Центр, сс. 10–16.
13. Althusser, L., 1971. Ideology and Ideological State Apparatuses. "*Lenin and philosophy and other essays*", *Monthly Review Press*. pp. 127–186.
14. Habermas, J., 1996. *Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: MIT Press.

References

1. Apel, K.-O., 2009. *Dyskurs i vidpovidalnist: problema perekhodu do postkonventionalnoi morali [Discourse and responsibility: the problem of the transition to post-conventional morality]*. Translated from German by V. Kuplin. Kyiv: Dukh i Litera.
2. Bart, R., 1989. Mifologii. In: G. K. Kosikova, ed. *Izbrannye raboty: Semiotika. Poetika [Selected Works: Semiotics. Poetics]*. Moskva: Progress, pp.45–130.
3. Гуменюк, Т. К., 2001. Трансформація свідомості і постмодерновий світ. *Актуальні філософські і культурологічні проблеми сучасності*, VI (ч. I), сс. 85–89.
4. Deloz, Zh. and Gvattari, F., 1996. *Kapitalizm i shyzofreniia. Anty-Edyp [Capitalism and schizophrenia. Anti-Oedipus]*. Kyiv: Karme-Sinto.
5. Dzheimison, F., 2000. Postmodernizm i suspilstvo spozhyvannia. *Hlobalizatsiia, Evropeiskyi Soiuz ta Ukraina: Nezaleznyy kulturolohichnyi chasopys «I»*, 19, [online]. Available <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/jameson.htm>. [accessed: 06 January 2022].
6. Kastels, M., 2007. *Internet-halaktyka. Mirkuvannia shchodo Internetu, biznesu ta suspilstva [Internet galaxy. Considerations for the Internet, Business, and Society]*. Kyiv: Vakler.
7. Kozarenko, O., 2000. *Fenomen ukrainskoi natsionalnoi muzychnoi movy [The phenomenon of the Ukrainian national musical language]*. Lviv: Naukove Tovarystvo im. Shevchenka.
8. Kondryko, A. A., 2011. Suchasni kontseptsii poniattievoi interpretatsii «dyskursu» v sotsialnii komunikatsii. Sotsialna komunikatsiia i stratehii yii rozvytku [Modern concepts of conceptual interpretation of "discourse" in social communication. Social communication and strategies for its development]. *Uchenye zapiski Tavricheskogo natsional'nogo universiteta im. V. I. Vernadskogo*, 24(63), p. 1, pp. 152–156.

9. Maklyuen, M., 1987. Televidenie. Robkii gigant [TV. Timid Giant]. *Televidenie vchera, segodnya, zavtra*, 7, pp. 7–18.
10. Markuze, G., 2003. *Eros i tsivilizatsiya. Odnomernyi chelovek : Issledovaniya ideologii razvitogo industrial'nogo obshchestva*. Translated from English by A. A. Yudina. Moskva: AST.
11. Fuko, M., 2003. *Arkheolohiia znannia [Archeology of knowledge]*. Translated from French by V. Shovkun. Kyiv: Vyd-tvo Solomii Pavlychko «Osnovy».
12. Chudovska-Kandyba, I., 2008. Vernisazh narysiv hlobalizatsii v ukrainskomu sotsialnomu dyskursi. In: M. Fezerstoun, S. Lesh, R. Robertson, eds. *Hlobalni modernosti [Global modernities]*. Kyiv: Nika-Tsentr, pp. 10–16.
13. Althusser, L., 1971. Ideology and Ideological State Apparatuses. "*Lenin and philosophy and other essays*", *Monthly Review Press*. pp. 127–186.
14. Habermas, J., 1996. *Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: MIT Press.

ADRIANA SKORYK

ORCID iD: 0000-0002-4158-8352

Doctor of Art Criticism, Professor,

Vice-rector for Scintific Work

at P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

adaskor@ukr.net

POLYVARIABILITY IN INTERPRETATION OF THE CONCEPT "CULTURAL DISCOURSE" IN THE MODERN MEDIA SPACE

The media space is considered as an information and communication system capable to create a new reality (hyper-reality), which is characterized by its own language, signs, symbols, codes, that acquire a multifunctional role in the process of its representation. They also, thanks to the rapid spread of information, contribute to self-identification and socialization of a certain cultural environment, the formation of social consciousness of individuals, their valuable experience. It was found that in the global media space, communication obtains the characteristics of a driving force that not only creates values and encourages their development, but also shapes the culture of humanity. The essence of the concept of "cultural discourse in the modern media space" is highlighted, with the definition of determinants leading to its multivariate interpretation. Emphasis is placed on the mandatory presence of "language within language" in the cultural discourse, which is possible only within the limits of communicative acts in the process of "live" dialogue, crossing the boundaries between "own" and "foreign". The experience of "crossing borders" is analyzed in the context of this phenomenon as an act of transgression with going beyond the boundaries, when the understanding of the basic value orientations and meanings of traditional cultural life disappears. The transcultural, integrative, communicative, dialogic and other leading signs of the multivariate interpretation of the concept of "cultural discourse in the modern media space" are characterized. The main functions of cultural discourse are described (informative, communicative, intermedial, axiological, ideological, entertaining, integrative, and socially adaptive), which assume and even require discursive practices to be interconnected or to exclude such practices, reflecting the specificity of the sociocultural process. It is proven that each interpretation of the concept of "cultural discourse in the modern media space" directs emphasis on certain value orientations of the singular and unique with the recognition of individual differences and their significance in the presented version of the given phenomenon.

Keywords: *culture, cultural discourse, media space, self-identification, socialization, value orientations.*

Стаття надійшла до редакції 14.02.2022